

REFLECȚII JURIDICE PRIVIND CIRCULAȚIA BANILOR ÎN SISTEMUL FINANCIAR-BANCAR

Alexandru BOT,
avocat, doctorand, Catedra Drept Civil,
Facultatea de Drept,
Universitatea de Stat din Moldova

Codul Civil al Republicii Moldova (în continuare – CC) reglementează sec noțiunea banilor, descriind în particular una din funcțiile acestora, nu și originea, natura sau esența lor. Astfel, legiuitorul moldav s-a limitat la reglementa că moneda națională, leul, constituie un mijloc legal de plată, obligatoriu pentru recepționare conform valorii nominale pe întreg teritoriul Republicii Moldova (art. 302 alin. (1) din CC).

Din noțiunea respectivă doctrina autohtonă a dedus că banii sunt o categorie specială de bunuri care, datorită proprietăților lor deosebite, sunt un echivalent general al tuturor celorlalte bunuri și constituie un instrument general al schimbului.¹ Din păcate, o asemenea definiție nu poate explica conținutul juridic al banilor și are puțin în comun cu realitatea monetară. Un prim-indiciu al falsității aprecierilor evidențiate este furnizat chiar de legiuitor. Or, acesta, în art. 5 din Legea cu privire la bani, nr.1232 din 1992, reglementează suficient de clar că leul (numerarul aflat în circulație și la conturile bancare curente și pe termen) se pune în circulație fiind asigurat deplin de activele Băncii Naționale a Moldovei, de masa de mărfuri și de serviciile prestate pe teritoriul Republicii Moldova, de activele agenților economici din republică aflate peste hotare. Pe cale de consecință, a afirma că banii reprezintă o expresie valorică a bunurilor, înseamnă a neglija realitatea că înseși procesele de creare, modificare și, în unele cazuri, de distrugere a bunurilor, la fel, au un echivalent bănesc. De altfel, definiția dată de doctrinarii din acest areal vine în contradicție cu însuși textul legislativ comentat. Or, art. 302 alin. (1) din CC se limitează în a menționa că banii sunt un mijloc de plată, fără a exemplifica natura materială sau imaterială, reală sau relativă, personală sau impersonală a prestației achitate prin acești bani.

Astfel, nu numai lucrurile materiale au o echivalen-

ță bănească, ci și lezarea valorilor imateriale generează apariția obligațiilor de plată a banilor. În acest, sens art. 1422 alin. (1) din CC prevede că, în cazul în care persoanei i s-a cauzat un prejudiciu moral (suferințe psihice sau fizice) prin fapte care atentează la drepturile ei personale nepatrimoniale, precum și în alte cazuri prevăzute de legislație, instanța de judecată are dreptul să oblige persoana responsabilă la reparația prejudiciului prin *echivalent bănesc*. Exemplele de acest gen pot fi extinse în cazul incursiunii în instituțiile drepturilor de autor și conexe, proprietății industriale, concurenței neloiale etc.

În contrast cu cele obiectate, doctrina rusă are meritul de a fi mai cuprinzătoare în explicarea naturii banilor. Deși rezumativ, aceasta constată că legislația civilă atribuie banii la categoria bunurilor mobile. De regulă, ei sunt catalogați ca fiind bunuri determinate prin caracteristici generice (deși, e posibilă individualizarea lor) și consumptibile. În acest sens, vorbim despre semnele bănești de hârtie (bancnotele) și monedele, reunite sub noțiunea banilor în numerar.²

Totodată, banii au capacitatea de evolua în calitate de bunuri speciale – obiect particular al unor contracte, fiind vorba de contractele de împrumut și creditare (ultimul reprezentând, în esență, comerțul cu bani).³

În cadrul circuitelor civile dezvoltate majoritatea decontărilor se efectuează în expresie non-numerară, prin utilizarea mijloacelor bănești înregistrare în conturile bancare curente sau depozite. Însă, din punctul de vedere al naturii juridice, banii, în expresie non-numerară, nu reprezintă bunuri, ci drepturi de creanță (pentru delimitarea lor legislația civilă, de regulă, uzează de noțiunea mijloacelor bănești). Aceștia nu reprezintă mijloace general obligatorii de plată.

Totuși, nici explicația aceasta nu identifică modul în care sunt creați banii, or, anume această circum-

stanță e determinantă pentru a înțelege mecanismul de echivalare a efectivului monetar cu cel al costului total al bunurilor și serviciilor, precum și funcțiile specifice ale banilor în cadrul circuitului civil. Or, în mod surprinzător, definirea banilor este o sarcină extrem de dificilă. Astfel, cei ce dezbat la nivel istoric sau teoretic problema recunosc că orice prestație recepționată drept formă de plată, trebuie echivalată cu noțiunea banilor. Aici se includ și creditele bancare, deoarece, deși, o obligațiune de plată semnată de un prieten nu va fi acceptată de autoritatea fiscală locală sau magazinul din preajmă, o obligațiune bancară cu certitudine poate fi furnizată cu titlu de plată.⁴

Drept efect, originea banilor e reglementată prin art. 130 alin. (3) din Constituția RM și art. 2 din Legea cu privire la bani, nr. 1232 din 1992, care în cumul prevăd că dreptul exclusiv la emisia monetară aparține Băncii Naționale a Republicii Moldova (BNM). Emisia monetară e cunoscută în doctrina economică sub numele de „*seigniorage*” și reprezintă diferența dintre valoarea bancnotei și costul ei de producere, cu alte cuvinte, prețul economic al producerii monetare în cadrul unei economii sau țări, în particular. Dacă *seigniorage*-ul are un indice pozitiv, statul va genera profituri, dacă acest indice are o valoare negativă, atunci guvernul va înregistra pierderi.⁵ În corespundere cu raportul BNM privind „Evoluția indicatorilor monetari în luna iulie 2014”, reținem că, în luna de referință, banii aflați în circulație sau numerarul emis de Banca Națională a urcat până la limita de 18137,3 milioane de lei.⁶

Sistemul monetar și cel bancar, în esență, sunt în continuare bazate pe principiile sistemului de rezervă fracționară⁷, vechi de 500 de ani și merit să corespundă cerințelor de circulație a monedelor de metal. Acestea sunt sortite să rămână în urma noilor practici de plată și a tendinței de accelerare a circulației banilor în expresie non-numerară, create prin noile tehnologii informaționale și de telecomunicație. Sistemul e opac și prin ereditate instabil, operând în afara oricărui control și exagerat de costisitor.⁸

Activitatea de *seigniorage* își ia începuturile din bătăliile și confecționarea de monede de către monarhi și conducătorii locali. Extinderea de către stat a activității de creare a banilor va corecta anormalitatea, care a crescut cu anii și care a generat situația că 95% din banii noi sunt emiși nu de către guverne sub formă de numerar (monede și bancnote), ci de către băncile comerciale prin completarea datelor de creditare în conturile bancare ale clienților săi și care îmbracă forma dobânzilor la împrumut.⁹

Economia mondială și cea națională uzează de diferite forme de bani. Cea mai simplă formă a banilor e reprezentată de banii în numerar (bancnotele de 1 leu, 5 lei, 10 lei, 20 lei etc.) și monedele (5 bani, 10 bani,

25 bani, 50 bani). Desigur, în decursul anilor, a devenit incomod să purtăm mari sume de bani, dat fiind riscul sustragerii lor. Astfel, pentru anumite tranzacții costisitoare uzăm, de regulă, noile tehnologii informaționale. Drept efect, situația generează problema privind subiectul care creează și alocă bani electronici. Banca centrală nu este abilitată prin lege să creeze bani electronici, deși majoritatea cred invers. La nivel mondial cea mai mare parte a rezervei monetare e formată din efectivul banilor electronici, creați prin activitatea băncilor comerciale. Modul în sectorul bancar privat creează și redistribuie respectiva rezervă monetară rămâne a fi slab cunoscută de publicul larg și chiar de experții în economie, informația nefiind reflectată nici în literatura de specialitate.

Aceste două categorii de bani – numerarul și rezerva monetară – sunt cunoscute în circuitul social sub titlul de *banii ai băncii centrale*. Convențiile interbancare pot fi executate fie prin interacțiuni bilaterale directe, fie indirecte – prin intermediul conturilor băncilor comerciale deținute la banca centrală, unde sunt plasate mijloace bănești reunite sub sintagma *rezervelor monetare ale băncii centrale*. Aceste rezerve monetare, create de banca centrală, sunt bani electronici și sunt liberi de orice riscuri de consumare. Totuși, spre deosebire de banii în numerar, aceste mijloace financiare nu pot fi accesate sau utilizate de publicul larg. Acest drept e rezervat exclusiv băncilor comerciale, care dețin conturi la banca centrală. Rezervele monetare ale băncii centrale sunt utilizate pentru efectuarea plăților interbancare și managementul lichidităților bănești (controlul circulației banilor).

Cea de-a treia formă a banilor nu este creată nici de banca centrală, nici de autoritatea cu drept de imprimare a bancnotelor sau de baterie a monedelor, nici chiar guvernul nu e implicat în proces. Or, în acest caz, vorbim despre banii plasați pe conturile bancare. În terminologia bancară aceste conturi se numesc depozite bancare sau depozite la vedere. În terminologia tehnică vorbim însă de simple numere inserate într-un program electronic, iar în vocabularul contabil se vorbește de datoria băncii față de client. Terminologia, astfel, este una confuză. Depozitul bancar nu presupune plasarea unui lucru valoros într-o boxă de siguranță, ci nici mai mult, nici mai puțin decât o referință electronică despre ceea ce o bancă îi datorează clientului său.¹⁰

În realitate, nu toate depozitele înregistrate la o bancă sunt depozitate de către public. Atunci când băncile oferă credite sau extind perioada de grație pentru restituirea acestora, acestea pur și simplu creditează contul de depozit al împrumutatului, creând astfel iluzia că împrumutatul a realizat careva depozite bănești.¹¹

La acest capitol trebuie să repetăm constatările doctrinei rusești¹², care postulează că banii plasați în conturile bancare nu sunt mijloace legale de plată, or, numai bancnotele și monedele suplinesc condițiile normative pentru acest statut. Însă, majoritatea persoanelor utilizează mijloacele financiare plasate pe conturile bancare pentru a efectua plăți și le consideră la fel de valoroase ca și banii în numerar.¹³

Grosul banilor, aflați în circulația economiei mondiale, rezultă din activitatea bancară. Astfel, majoritatea țărilor, la moment, folosesc cu titlu primar nu banii fizici în numerar, ci datoriile bancare. Aceste datorii și mai ales posibilitatea utilizării lor ca mijloace de plată, au fost generate prin procedurile de contabilitate bancară, utilizate în cadrul acordării de credite. Iar un sistem eficient de plăți electronice asigură posibilitatea funcționării acestor datorii sub formă de bani: majoritatea plăților pot fi efectuate electronic, fără a fi necesar transferul fizic al banilor, totul se rezumă la aceea că prin reducerea balanței electronice a unui cont e mărit volumul electronic al altui cont.

Pentru a înțelege exhaustiv fenomenul, urmează să sintetizăm constatările sus-menționate prin filtrul normativ al legislației în vigoare. În acest sens, o primă referință se conține în textul art. 1228 din CC. Norma în cauză reglementează că prin contractul de cont curent bancar, banca se obligă să primească și să înregistreze în contul titularului de cont (client) sumele bănești depuse de acesta sau de un terț în numerar sau transferate (virate) din conturile altor persoane, să execute în limitele disponibilului din cont ordinele clientului privind transferul unor sume către alte persoane, retragerile de numerar, precum și să efectueze alte operațiuni în contul clientului din însărcinarea lui în conformitate cu legea, cu contractul și cu uzanțele bancare, iar clientul să achite o remunerație pentru prestarea serviciilor menționate. Astfel, contul curent bancar presupune predarea proprietății unui capital bănesc de client către bancă, iar aceasta din urmă va înregistra în formă electronică o datorie față de acest client în limita valorii acestui capital și va executa plăți în numerar sau prin transfer bancar, fie la solicitare îi va returna clientului în numerar suma depusă. În acest ultim caz, trebuie să acceptăm că executarea contractului de curent bancar, are o construcție relativ similară cu cea a împrumutului gratuit fără termen, cu excepția că pentru plasarea, transferarea și retragerea banilor din cont, clientul va fi obligat să-i achite băncii o remunerație de gestiune a acestuia. Iar, spre deosebire de împrumut, pentru returnarea numerarului legea nu operează cu un termen supletiv de până la 30 zile, restituirea efectuându-se, de regulă, imediat.¹⁴ În planul asemănarilor, cu certitudine putem afirma că suntem în prezența unor raporturi translativ de pro-

prietate, atât la plasarea banilor în cont, cât și la retragerea numerarului. Situația se schimbă radical în cazul transferurilor intrabancare sau interbancare. Pornind de la faptul că, în activitatea sa, banca comercială nu utilizează numerarul (banii), ci înregistrările despre plasarea lor în cont, atunci devine suficient de clar că un transfer realizat în interiorul băncii de la un cont la altul sau de la un cont gestionat de o bancă X la un cont deținut la o bancă Y, va fi degrevat de careva caracteristici translativ de proprietate. Or, totul se rezumă la executarea unor acordurilor de cesiune de creanță, cu posibila implicare a instituției de preluare a datoriilor. Astfel, în cazul unor persoane care dețin conturi la aceeași bancă se va realiza o cesiune de creanță de la cedentul care a ordonat transferul către cesionarul care l-a recepționat, banca rămânând neschimbat pe poziție de debitor și beneficiind de reduceri la suma datoriei, reieșind din deducerea comisionului de transfer, care nu e decât o operațiune electronică realizată prin apăsarea butoanelor tastierei. Situația conturilor gestionate de bănci diferite, la fel, nu depășește cadrul electronic. Algoritmul transferurilor interbancare e similar celor intrabancare, cu specificarea a două mici excepții. Prima excepție presupune că simultan cu cesiunea de creanță de la un client la altul, are loc și o preluare de datorii de către o bancă de la altă bancă. Cu alte cuvinte, o autentică predare a capitalului bănesc în proprietatea altei bănci nu are loc, acțiunile de transfer interbancar fiind degrevate de obligația de opera cu numerar, ci doar cu înregistrarea electronică a acestui transfer. Cele menționate se confirmă prin art. 10 alin. (1) al Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, nr. 548 din 1995, care reglementează că Banca Națională poate să deschidă conturi în registrele sale numai în numele statului și al organelor statului, băncilor licențiate de Banca Națională, băncilor în proces de lichidare, Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar, persoanei juridice care deține licența pentru activitate de depozitar central de valori mobiliare ca activitate de bază, băncilor centrale ale statelor străine și instituțiilor financiare publice internaționale. Pe cale de consecință, trebuie să înțelegem că băncile comerciale au conturi curente gestionate de Banca Națională, iar transferurile între aceste conturi presupune reducerea balanței electronice a unui cont și majorarea celei secunde. În esență, vorbim de un transfer intrabancar descris anterior.

Drept efect, în cazul în care o bancă comercială oferă unui client, prin transferul de mijloace la contul său curent, aceasta nu-i oferă careva bani în numerar. Deci, dacă accesarea creditului are loc prin intermediul contului curent bancar, trebuie să recunoaștem că banii, menționați în înregistrarea electronică despre credit, niciodată nu au ieșit din patrimoniul băncii.

Or, la acest capitol banca comercială, la fel, uzează de conținutul unei obligații (datorii) de a preda numerar, dacă clientul în activitatea sa îl va solicita. Însă, până la survenirea unei asemenea cereri, „datoria” dată generează dobândă reală, care va trebuie achitată, de regulă și preferabil, în numerar de către client. Cele descrise sunt reglementate expres de art. 32 alin. (8) din Legea instituțiilor financiare, nr. 550 din 1995, care prevede că creditul poate fi acordat prin înregistrarea sumei creditului în contul curent al debitorului, prin transferarea în vederea executării documentelor de plată prezentate de debitor sau, la indicația/cu acordul lui, de un terț, prin transferarea către terț în conformitate cu indicațiile debitorului, prin eliberarea în numerar, dacă legislația nu prevede altfel. De altfel, norma citată contravine definiției creditului din art. 1236 alin. (1) din CC, care presupune că prin contractul de credit bancar, o bancă (creditor) se obligă **să pună la dispoziția** unei persoane (debitor) o sumă de bani (credit), iar debitorul se obligă să restituie suma primită și să plătească dobânda și alte sume aferente prevăzute de contract. Pe cale de consecință, Codul civil obligă banca la predarea reală a numerarului, nu operarea cu angajamente de furnizare a acestuia. Până la soluționarea acestui conflict legislativ, însă, băncile vor continua să genereze dobândă din datorii.

În acest amalgam de datorii bancare, utilizate în statut de mijloace de plată și fals percepute de societatea largă ca fiind bani, dobânda joacă un rol determinant pentru a asigura activitatea bancară.

Primo, indicele sporit al dobânzii asigură micșorarea datoriilor bancare față de clienți. Astfel încât, sporirea volumului de mijloace financiare generate prin dobândă asigură că numerarul absorbit de bancă prin procedeele de creditare, depozitare sau înregistrare a banilor în conturile bancare, va rămâne în continuare în patrimoniul băncii.

Secundo, din confuzia noțiunilor de bani și mijloace financiare, creanțele bancare rezultate din dobândă au capacitatea de a fi folosite pentru a asigura puterea de cumpărare a societății. Or, acești „bani inexistenți”, care nici viitori nu poți numiți, deoarece nu există certitudinea că vor îmbrăca forma de numerar, sunt plasați în circulație monetară prin instrumentele de creditare. Iar reieșind din faptul că banca comercială poate oferi credite prin înregistrarea acestuia în cont și nu prin predarea reală a numerarului, trebuie să acceptăm cu stupoare că băncile comerciale și-au arogat competența de a crea bani în expresie electronică, dobânda bancară fiind plasată în circulație non-numerară generează și ea dobândă, finalmente debitorul unui asemenea credit bancar non-numerar își asumă față de bancă datorii pecuniare, generate din datoriile propriile datorii pecuniare ale băncii.

Alarmant e că legislația Republicii Moldova nu acordă Băncii Naționale competențe de emisiune, control și supraveghere a monedei electronice. Or, art. 1 și 2 din Legea cu privire la bani, nr. 1232 din 1992, presupun că doar banii în numerar (bancnotele de hârtie și monedele de metal) sunt emise de Banca Națională. Iar o limită de generare dobânzii la contractele de credit la fel nu există... Dobânda de creditare nu e condiționată nici de executarea contractului de credit ca atare, ci doar de termenul pentru care a fost acordat creditul.

Creditul presupune acea convenție prin care o bancă (creditor) se obligă să pună la dispoziția unei persoane (debitor) o sumă de bani (credit), iar debitorul se obligă să restituie suma primită și să plătească dobânda și alte sume aferente prevăzute de contract (art. 1236 alin. (1) din CC). Astfel, raporturile de creditare presupun ca natură obligații transmisibile de proprietate, afectate de modalitatea termenului de rambursare a valorii acestei proprietăți. Aceste raporturi juridice, în acest context, sunt generatoare de două categorii de prestații, părți a unei singure obligații complexe de plată a debitorului:

Prestația de restituire a capitalului împrumutat în volumul și la valoarea preluată;

Prestația de plată a dobânzii, care reprezintă prețul de utilizare a acestui capital.

Ambele prestații sunt exigibile (executorii) doar în limita intervalului de timp dintre predarea și restituirea de bunuri financiare.

Identificarea timpului în cadrul raporturilor de creditare, din punct de vedere juridic, este o circumstanță determinantă a existenței contractului de credit. În acest sens, merită a fi analizate prevederile art. 871 alin. (1) din CC, conform cărora împrumutatul trebuie să restituie împrumutul în termenul și în modul stabilit în contract. Iar dacă nu au fost stabilite dobânzi, el are dreptul să restituie împrumutul și până la expirarea termenului. Într-un mod mai imperativ, art. 1245 din CC prevede că, dacă debitorul rambursează creditul înainte de scadență, creditorul este în drept să ceară reparația prejudiciului cauzat prin rambursare anticipată cu deducerea sumelor economisite, luându-se în considerare creditul ce s-ar fi putut acorda din contul acestor mijloace. Din interpretarea normelor în cauză, trebuie să concluzionăm că legiuitorul, fie și indirect, lase să se înțeleagă că încetarea prestației de rambursare a capitalului înstrăinat, duce la încetarea de drept a raporturilor de creditare. Situație ce generează ca efect și epuizarea prestațiilor succesive vizând plata dobânzii. Astfel încât, trebuie să menționăm că timpul reprezintă acea variabilă juridică, în limita căreia creditorul poate obține venituri sub formă de dobândă, iar debitorul are dreptul să utilizeze capitalul înstrăinat.

Restituirea bunurilor împrumutate decade creanțierul de dreptul de a reclama venituri, iar partea împrumutată – de dreptul de a gestiona folosința acestui capital. Diametral opusă e situația încetării contractului pe temei de reziliere a contractului de credit. Astfel, prin textul art. 1242 alin. (1) din CC, legislatorul a reglementat *dreptul creditorului* (băncii comerciale) de a rezilia contractul de credit în cazul în care:

- a) debitorul a devenit insolubil;
- b) debitorul nu a oferit garanțiile cerute sau a redus fără acordul creditorului garanțiile oferite;
- c) debitorul nu plătește dobânda în termenul stabilit;
- d) debitorul nu a executat obligația de restituire a cel puțin 2 tranșe ale creditului, atunci când contractul prevede restituirea creditului în rate;
- e) există alte cazuri prevăzute de lege sau de contract.

Actuala reglementare a art. 1242 alin. (1) din CC, în sensul specificării unui drept de a rezilia un contract de credit, deține potențialul de a crea prejudicii pentru sistemul financiar-creditar per ansamblu. În acest sens, art. 130 alin. (1) din Constituție prevede că formarea, administrarea, utilizarea și controlul resurselor financiare ale statului, ale unităților administrativ-teritoriale și ale instituțiilor publice sunt reglementate prin lege. Astfel, ca modalitate a administrării și utilizării resurselor financiare, legiuitorul, prin art. 18 din Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, nr. 548 din 1995, a reglementat dreptul Băncii Naționale de a transmite aceste mijloace bănești către băncile comerciale cu titlu de credit. Implicit, trebuie să concluzionăm că o parte din mijloacele bănești ce compun piața de credite provin din resursele financiare ale Băncii Naționale și, deci, a Republicii Moldova, per ansamblu. Pe cale de consecință, o parte din venitul bancar presupune diferența de cost dintre accesarea de fonduri bănești de la stat la o dobândă redusă și transmiterea lor către debitorii finali la o dobândă majorată. Respectiv, în acest caz, trebuie să acceptăm ideea că valoarea invariabilă a creditului transmis către un debitor final, reprezintă un set de drepturi de stat a căror exercitare presupune că în final Republica Moldova prin prepusa sa Banca Națională își va recupera capitalul cedat băncii comerciale.

Așadar, în cazul în care încetarea contractului de credit compromis va întârzia, există riscul consumării aceluși element invariabil al creditului – suma creditată – și, în final, prejudicierea drepturilor statului Republica Moldova prin nerecuperarea capitalului său. Altfel spus, încetarea în termen rezonabil a unui contract de credit e importantă din punct de vedere a faptului ca banii aflați în circulație să fie generatoare de pro-

fituri, altminteri ele sunt supuse riscului de epuizare, iar Banca Națională și, deci Republica Moldova, va fi privată de banii, care au fost injectați în economia națională prin sistemul bancar și non-bancar.

În acest sens, evidențiem că nu în zadar în cazul utilizării resurselor financiare pe piața non-bancară prin Asociațiile de Economii și Împrumut, Comisia Națională a Pieții Financiare (CNPF) a adoptat Hotărârea nr. 17/8 din 30 aprilie 2008; în particular anexa nr. 8 din Hotărâre reglementează Normele de prudență financiară. Or, pct. 36 din anexa nr. 8 prevede că asociația este obligată să se adreseze în instanța de judecată pentru rambursarea împrumutului și dobânzii aferente calculate, în termen de 30 zile calendaristice din data din care împrumutul este expirat mai mult de 90 zile. Or, diferența dintre activitatea economică a unei asociații de economii și împrumut și cea a unei bănci comerciale presupune posibilitatea primei de a accesa fonduri mai ieftine direct de la Banca Națională, pe când ultima va fi ținută să dobândească mijloace financiare mai ieftine de la membrii săi sau prin obținerea unui credit de la o bancă comercială, care la rândul ei la fel a preluat o parte din aceste fonduri de la stat.

Pericolul consumării banilor în numerar e și mai iminentă dacă e să reflectăm asupra efectelor particulare ale art. 1242 alin. (1) din CC. Astfel, atât timp cât banca comercială nu-și va exercita dreptul de a înceta un contract de credit, consumat prin neexecutare, creanța bancară în mod ipotetic va spori până la momentul încetării în termen a contractului. Privită dintr-o perspectivă economică, creanța dată reprezintă un bun, o valoare certă, lichidă și exigibilă, susceptibilă de înstrăinare, cesionare, gajare etc. Costul acestui bun crește doar din contul scurgerii timpului, în interiorul căruia debitorul e obligat să execute prestațiile de plată pe ratele de credit și dobândă. Anume executarea corespunzătoare de către debitor a obligațiilor sale de plată asigură lichiditatea acestei creanțe. Or, nu e lipsită de importanță circumstanța în care creanțele bancare de acest gen compun valori mobiliare de largă utilizare în tranzacțiile interbancare.

Lipsa unei executări din partea debitorului, precum și lipsa unor măsuri de asigurarea a executării obligației de plată, similar celor prevăzute în art. 1242 alin. (2) lit. b) din CC, duce inevitabil la sterilitatea bănească a acestei creanțe. Altfel spus, valoarea creanței bancare derivată dintr-un contract de credit, care include volumul invariabil al fondului creditat și dobânzile aferente, va fi doar una teoretică, dacă din partea debitorului nu se va asigura o executare de plată sau dacă garanțiile oferite de acesta nu acoperă echivalentul acestei creanțe. Astfel, încetarea în timp util a

contractului de credit permite anihilarea riscurilor de a genera creanțe bancare sterile din punct de vedere financiar sau vorbind în limbaj economic – credite neperformante. Anume noțiunea creditelor neperformante a stat la baza Raportului Comisiei de anchetă pentru examinarea modului de administrare a pachetului de acțiuni al statului deținut la „Banca de Economii” S.A. și a situației din domeniul financiar-bancar al Republicii Moldova, constituită prin Hotărârea Parlamentului nr. 16 din 22.02.2013. În limita acestui raport, Comisia parlamentară a reținut:

„Practicile nesănătoase de creditare au condus la majorarea volumului creditelor neperformante ale „Băncii de Economii” S.A. de la 375 milioane de lei (sau 17,5 la sută din totalul creditelor) la 31 decembrie 2009 la 1380 milioane de lei (sau 55,3 la sută din totalul creditelor) la 31 decembrie 2012. La acest volum de credite neperformante se adaugă și activele preluate în posesie de către „Banca de Economii” S.A. în schimbul rambursării creditelor neperformante. La 31 decembrie 2012, volumul acestor active constituia 600 milioane de lei, fiind în creștere cu 500 milioane de lei pe parcursul ultimilor 3 ani. Cu referire la activele preluate în posesie trebuie de notat faptul că probabilitatea de comercializare a acestora la prețul de bilanț este una mică, o parte semnificativă din aceste bunuri fiind supraevaluate semnificativ și constituind obiectul mai multor litigii. Această situație a fost generată și de faptul că în rapoartele lor companiile de evaluare au reflectat sume exagerate ale valorii de piață a gajurilor.

Ca rezultat al acestor practici de creditare și al gestionării defectuoase a băncii, capitalul normativ total s-a diminuat cu 694 milioane de lei pe parcursul a 3 ani: de la 823 milioane de lei la 129 milioane de lei.

În prezent Banca de Economii continuă să balanseze la limita suficienței capitalului pentru păstrarea licenței sale de activitate. Noua conducere a Băncii de Economii a întreprins anumite acțiuni pentru remedierea situației, dar nu a atins succese.”

În final, pentru a evita falimentarea Băncii de Economii, s-a acces la suplimentarea activelor instituției financiare, fapt care a dus la pierderea controlului statului asupra ei.

Totuși, chintesența celor constatate de către Comisia numită demonstrează o dată în plus valoarea diligenței bancare în gestionarea corectă a raporturilor contractuale de creditare. În limitele pasajului redat Comisia operează cu noțiunile directe ale lit. b) din art. 1242 alin. (1) Cod Civil. Astfel, ea evidențiază importanța garanțiilor reale, care vin să asigure lichiditatea creanțelor bancare, menționând: *„Cu referire activele preluate în posesie trebuie de notat faptul că probabilitatea de comercializare a acestora la prețul de bilanț*

este una mică, o parte semnificativă din aceste bunuri fiind supraevaluate semnificativ și constituind obiectul mai multor litigii”. Rațiunile Comisiei presupun că atât timp, cât nu se asigură o alternativă în bunuri a obligației de plată a dobânzii și a ratelor de credit, perpetuarea raporturilor de creditare aduce prejudicii instituției bancare particulare. Or, de la aceasta se reclamă să acționeze în sensul satisfacerii creanței sale inclusiv prin metoda exercitării drepturilor de gaj, ipotecă sau prin reclamarea achitărilor din contul fidejuserilor. Deci, valoarea garanțiilor specificate în art. 1242 alin. (1) lit. b) Cod Civil, este echivalentă în importanță cu prestațiile de plată a ratelor de credit și dobândă. Astfel, nu în zadar alin. 4 din pct. 4.2.2.1 din Regulamentul cu privire la activitatea de creditare a băncilor care operează în Republica Moldova, adoptat prin Hotărârea Băncii Naționale nr. 153 din 25.12.1997, prevede că o bancă trebuie să aibă instrucțiuni detaliate la dispoziția sa cu descrierea întregului proces de administrare pentru fiecare tip de credit: de la cererea inițială a clientului, prin evaluarea credibilității și aprobarea de eliberare, până la rambursarea finală a acestuia, iar aceste instrucțiuni trebuie să ofere un îndrumar detaliat despre documentare pentru orice tipuri de credite și să determine regulile referitor la gajul și alte forme de asigurare a creditelor: prevederea unui coeficient minim pentru gaj și alte forme de asigurare a creditelor necesare pentru fiecare tip de credit și evaluarea adecvată a acestora, *în scopul asigurării acoperirii depline a sumei supuse riscului (suma creditului plus dobânda).*

Deci, dacă e să repetăm ideea că piața de creditare e constituită dintr-un anumit procent al mijloacelor bănești oferite de Republica Moldova prin Banca Națională, atunci exercitarea garanțiilor oferite de debitor e la fel de importantă, ca și recuperarea acestor mijloace din contul achitărilor la dobândă și ratele de credit.

Mai mult decât atât, păstrarea unor raporturi contractuale epuizate prin neexecutare, în particular sporirea artificială a creanței bancare peste volumul garanțiilor reale sau personale ale debitorului, demonstrează incontestabil necesitatea încetării în timp rezonabil și util a contractului de credit. Or, lipsa executării contractului de credit, lipsa mijloacelor de asigurare a executării numite, fac creanța bancară la fel de sterilă precum am argumentat anterior.

Sterilitatea creanței bancare afectează nu numai conținutul particular al alin. (1) din art. 131 din Constituție. La fel de viciate sunt și alin. (2) și (3) ale aceluiași articol. Astfel, alin. (2) al articolului menționat, stipulează: moneda națională a Republicii Moldova este leul moldovenesc. Or, însăși destinația monedei

națională este stipulată în art. 5 din Legea cu privire la Bani, nr. 1232 din 15.12.1992, care prevede că leul (numerarul aflat în circulație și la conturile bancare curente și pe termen) se pune în circulație fiind asigurat deplin de activele Băncii Naționale a Moldovei, de masa de mărfuri și de serviciile prestate pe teritoriul Republicii Moldova, de activele agenților economici din republică aflate peste hotare. Deci, în limita în care creditele acordate pe teritoriul Republicii Moldova generează prin dobândă un surplus de bunuri, concretizate în forma creanțelor bancare, trebuie să concluzionăm că lichiditatea acestor creanțe, precum și garantarea lor prin mijloace reale sau personale, în final asigură acoperirea monedei naționale. Altfel spus, numerarul aflat în circulație trebuie suplimentat de exigibilitatea și lichiditatea creanțelor bancare ce sunt înstrăinate în limitele acestui numerar. Viceversa, din înțelesul art. 130 alin. (2) din Constituție și art. 5 din Legea cu privire la Bani, nr. 1232 din 15.12.1992, deducem că creditele neperformante generează scăderea capacității de cumpărare a monedei naționale (inflație). Pe cale de consecință, dacă se va constata că puterea economică a leului (monedei naționale) e în declin, statul va trebui să decidă o emisiune monetară suplimentară pentru a asigura echivalentul bănesc al bunurilor și serviciilor aflate în circuitul civil al țării.

Pentru a evita cercul vicios al unei economii inflaționiste, reiterăm necesitatea de a evalua real și cert valoarea creanțelor bancare, generate prin executarea contractelor de credit și, deopotrivă, prin neexecutarea lor. Or, în acest ultim caz determinantă este existența unei autentice instituții de încetare *ex officio* a contractului de credit, în sensul în care o obligație imperativă de a înceta contractul de credit, pentru cazurile: de insolvență a debitorului, de neplată a dobânzii și a ratelor de credit, precum și de neasigurare a creanței bancare, ar permite evitarea prejudicierii valorii monedei naționale, ocolirea necesității de a dispune emisiunea monetară suplimentară și în final recuperarea justă mijloacelor bănești transmise de stat pe piața creditelor bancare, cu încasarea dobânzii aferente; scopuri, finalmente, garantate de textul art. 130 din Constituție.

Cele analizate nu sunt rodul unor contemplații filosofice despre pericolele viitorului, or, pentru a confirma justetea gândurilor e suficient să comparăm datele statistice, care vorbesc cert că în luna iulie a anului 2014, masa monetară globală constituia 64806,2 milioane lei, iar produsul intern brut (PIB) pentru trimestrul I al anului 2014 nu a depășit valoarea de 21469 milioane lei. În efect, dacă indicele PIB reprezintă rezultatul final al activității de producție din unități-

le producătoare rezidente și care corespunde valorii bunurilor și serviciilor produse de către aceste unități pentru consumul final, atunci care bunuri și servicii acoperă diferența de 43340,2 milioane lei. Or, reiterăm că înșiși banii trebuie asigurați deplin de activele Băncii Naționale a Moldovei, de masa de mărfuri și de serviciile prestate pe teritoriul Republicii Moldova, de activele agenților economici din republică aflate peste hotare (art. 5 din Legea cu privire la bani, nr. 1232 din 1992).

DIN BIBLIOGRAFIE

1. Comentariul Codului Civil al RM, p. 344.
2. Гражданское право: В 2 т. Том I Учебник / Отв. ред. проф. Е. А. Суханов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство БЕК, 1998 // <http://www.bibliotekar.ru/grazhdanskoe-pravo-3/147.htm>.
3. Idem.
4. Tony Greenham, Josh Ryan-Collins, Richard Werner, Andrew Jackson, Where Does Money Come From?: A Guide to the UK Monetary and Banking System, Second Edition, Great Britain, 2012 / §1.2. Overview of key findings, 1.2.1. The money supply and how it is created // <http://books.google.md/books?id=ZRr-AAAAQBAJ&pg=PT3&lpq=PT3&dq=Josh+Ryan-Collins,+Tony+Greenham,+Richard+Werner+Where+Does+Money+Come+From?&source=bl&ots=GtRQpz2wDz&sig=bhptyUPLQ5CyACtEpB1DPSLPnwc&hl=ru&sa=X&ei=0hoAVNa4JNPXaIKzgMAE&ved=0CIABEOGBMAk#v=onepage&q&f=false>.
5. <http://www.investopedia.com/terms/s/seigniorage.asp>
6. Evoluția indicatorilor monetari în luna iulie 2014 // https://www.bnm.md/files/index_28836.pdf.
7. Sistemul bancar în care numai o fracțiune din depozitele bancare sunt asigurate de bani în numerar, disponibili de a fi retrași. Sistemul e implementat pentru a extinde activitatea economică prin eliberarea de capital, ce poate fi împrumutat terțelor persoane // <http://www.investopedia.com/terms/f/fractionalreservebanking.asp>.
8. Joseph Huber, James Robertson, Creating new money. A monetary reform for the information age, New Economics Foundation, London, 2000, p. 1.
9. Ibidem, p. 2.
10. Tony Greenham, Josh Ryan-Collins, Richard Werner, Andrew Jackson, Where Does Money Come From?: A Guide to the UK Monetary and Banking System, op. cit. / §2.4. Three forms of money.
11. Tony Greenham, Josh Ryan-Collins, Richard Werner, Andrew Jackson, Where Does Money Come From?: A Guide to the UK Monetary and Banking System, op. cit. / §2.4. Three forms of money.
12. Гражданское право: В 2 т. Том I Учебник / Отв. ред. проф. Е. А. Суханов, op. cit.
13. Tony Greenham, Josh Ryan-Collins, Richard Werner, Andrew Jackson, Where Does Money Come From?: A Guide to the UK Monetary and Banking System, op. cit. / §2.4. Three forms of money.
14. Art. 871 alin. (4) din CC prevede că dacă în contractul de împrumut nu este stabilit nici termenul de restituire, nici termenul de preaviz, împrumutul trebuie restituit în decursul a 30 de zile de la data la care împrumutul a primit cererea de restituire.